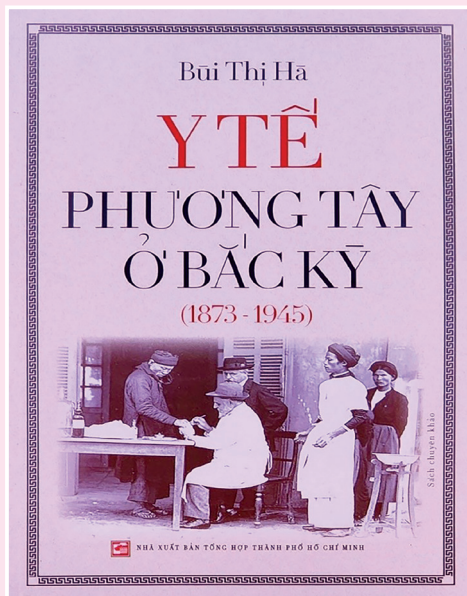

Y TẾ PHƯƠNG TÂY Ở BẮC KỲ (1873-1945)

■ NGUYỄN THANH LỢI

Theo bước chân thực dân Pháp, một nền y học phương Tây đã được xây dựng ở Bắc Kỳ, trước hết để phục vụ cho quân đội và chính quyền Pháp tại chỗ. Từng bước y tế phương Tây phát huy ưu thế trong quá trình chữa bệnh, chăm sóc sức khỏe cộng đồng.

Lần đầu tiên một chuyên khảo nghiên cứu về nền y tế phương Tây ở Bắc Kỳ từ khi Pháp bình định miền Bắc cho đến năm 1945, được thể hiện qua một nghiên cứu của một tác giả là *Y tế phương Tây ở Bắc Kỳ (1873-1945)* (Bùi Thị Hà, Nxb Tổng hợp Thành phố Hồ Chí Minh, quý 1, 2024, 375 trang, 160.000 đồng).

Sách chia làm 5 chương.

Chương I: *Quá trình du nhập và hình thành y tế phương Tây ở Bắc Kỳ (1873-1902)* phác thảo về y học cổ truyền Việt Nam, đến thời Nguyễn đã bước đầu tiếp cận với y học phương Tây để chữa bệnh cho hoàng tộc. trong dân gian đó là những bài thuốc Nam, thuốc Bắc theo lối kê đơn, bốc thuốc.

Nền y học phương Tây được người Pháp du nhập vào Bắc Kỳ là y học thực chứng. Y tế gia đoạn này đã có các cơ sở khám chữa bệnh: cơ sở y tế quân sự, tàu bệnh viện, bệnh xá quân sự, bệnh viện quân sự. Bên cạnh đó là các cơ sở y tế Công giáo của nhà thờ, các dòng tu. Cơ sở phòng ngừa dịch bệnh với các dịch vụ y tế phòng dịch, nước sạch. Những bộ phận đầu tiên của y tế công đã được thiết lập ở Bắc Kỳ.

Chương II: *Y tế phương Tây ở Bắc Kỳ (1902-1918)* cho thấy cấu trúc của y tế phương Tây cơ bản đã định hình ở Bắc Kỳ, đánh dấu sự chuyển đổi của bộ phận y tế công, mở rộng hoặc chuyển sang các cơ sở y tế dân sự phục vụ cộng đồng. Những kết quả trong hoạt động chăm sóc sức khỏe cho người dân đã được ghi nhận với số lượng lượt người khám, chữa bệnh, phòng dịch ngày càng tăng, các cơ sở y tế chủ yếu tập trung ở đô thị.

Chương III: *Y tế phương Tây ở Bắc Kỳ (1919-1929)* ghi nhận những bước phát triển mới của y tế phương Tây ở Bắc Kỳ trên nhiều lĩnh vực như đào tạo, khám chữa bệnh, phòng dịch, nghiên cứu y học. Từ năm 1927, chính quyền bắt đầu quan tâm đến những vấn đề y tế nông thôn, xây thêm bệnh xá, khôi phục vai trò của bà mụ vườn, tạo ra hệ thống y tế khám chữa bệnh ở tuyến cơ sở. Song nó vẫn còn bộc lộ những hạn chế, chỉ hướng đến phục vụ quá trình khai thác kinh tế và cai trị thuộc địa.

Chương IV: *Y tế phương Tây ở Bắc Kỳ (1930-1945)* đánh dấu nhiều thay đổi của y tế phương Tây ở Bắc Kỳ, số lượng nhân viên người Âu giảm đi, gia tăng nhân viên y tế bản xứ, y tế hành nghề tự do được nhà nước cấp giấy phép hoạt động chính thức, sự nở rộ của các cơ sở y tế tư nhân, sự kết hợp giữa y học phương Tây và y học cổ truyền đã trở nên rõ nét.

Chương V: *Một số nhận xét và liên hệ từ quá trình nghiên cứu y tế phương Tây ở Bắc Kỳ (1873-1945)* đã đặt nền móng cho sự hình thành và phát triển của ngành y tế hiện đại ở miền Bắc Việt Nam sau này. Nhưng cũng cho thấy đây là một nền y tế mang tính chất thực dân với tất cả những hạn chế của nó.

Chuyên khảo xuất phát từ luận án tiến sĩ sử học đã chỉ rõ được những đặc điểm phát triển của y tế phương Tây ở Bắc Kỳ với cách phân kỳ khá phù hợp. Đó là bản chất của nền y tế thuộc địa, trải qua nhiều giai đoạn lịch sử khác nhau, “gắn bó chặt chẽ với sự vận động của chế độ thuộc địa mà thực dân Pháp tạo dựng ở Việt Nam”. Việc tác giả nêu được những đóng góp và hạn chế của nền y tế phương Tây ở Bắc Kỳ ở giai đoạn này qua những nguồn tài liệu tin cậy, thể hiện sự lao động công phu, nghiêm túc, khách quan đối với những vấn đề sử học giai đoạn thuộc địa ở nước ta. Giải Nhất Giải thưởng Sử học Phạm Thận Duật cho công trình này đã là phần thưởng xứng đáng./.